

DAVORIN RAVLJEN

(Šoštanj, 7. 11. 1898 - Ljubljana, 26. 6. 1965)

Èasnikar, književnik in prevajalec Davorin Ravljen je bil rojen 7. novembra 1898 v Šoštanju kot sin obrtnika in posestnika, umrl pa je 26. junija 1965 v Ljubljani.

Gimnazijo je konèal v Celju, kjer je kot èlan literarnega kluba celjskih gimnazijcev Kondor pod mentorstvom Rudolfa Maistra objavljel v listu Savinja prve pesmi. Po nedokonèanem študiju prava v Zagrebu je bil od 1922 do upokojitve leta 1954 novinar pri èasopisih Jutro, Slovenski poroèevalci in Tovariš.

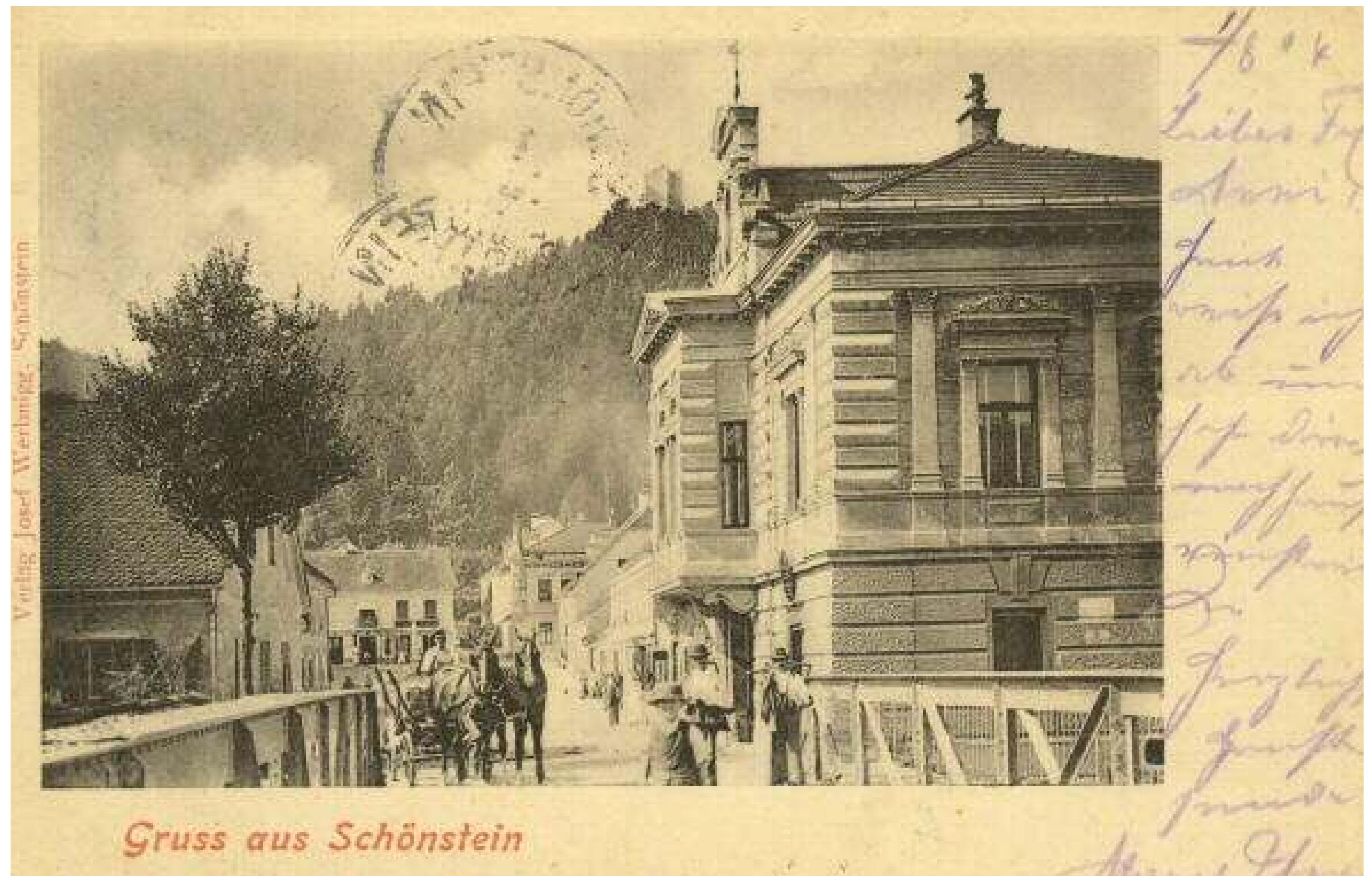
Gimnazijskim literarnim zaèetkom sledijo Ravljenove objave pesmi, proze in prevodov v razliènih revijah, kot novinar pa je uredil številne prazniène priloge Jutra. V novinarstvu se je ukvarjal predvsem s kulturo; njegovim èasopisnim èankom v Jutru o najvidnejših slovenskih umetnikih so sledila kulturna poroèila in podlistki v Slovenskem poroèevalcu, nato pa èanki o domaèih in tujih kulturnih vprašanjih v Tovarišu. Med drugim je objavljel tudi satiriène stihe v èasopisu Pavliha.

Vzporedno s èasnikarskim delom je Ravljen pisal tudi prozo in sorazmerno pozno leta 1932 objavil svoj knjižni prvenec, povest o westfalskih Slovencih, z naslovom Tulipan. Temu je sledila mladinski povest Jelarjevi èuvaji, ki je pod psevdonimom France Podlipnik izšla leta 1933. Leta 1935 izidejo v reportažnem žanru zapiski s potovanja od Sušaka do Krfa z naslovom Pot k mrtvim bataljonom, dve leti kasneje pa mladinska povest iz koroških krajev Šimej iz Roža in zbirka novel z naslovom Zgodbe brez groze.

Prav tako plodno je bilo tudi leto 1938, ko izide Èerna vojna, kronika judenburških dogodkov iz prve svetovne vojne, in verzificirana zgodba za mladino Grajski vrabec. Zadnje Ravljenovo leposlovno delo je roman iz koroško-štajerskega kmeèkega in umetniškega življenja pred izbruhom druge svetovne vojne Mrtvi ognjenik, ki je izšel leta 1944.

V preostalih dvajsetih letih do smrti se je Ravljen uveljavil kot prevajalec. Njegov prevajalski opus je obsežen in obsega 30 knjižnih naslovov prevodov iz nemščine, ruščine, srbske, hrvaščine in makedonščine. Med drugim je prevedel pomembna prozna dela Puškin, Nušiæa, Èopiæa, Sremca itd.

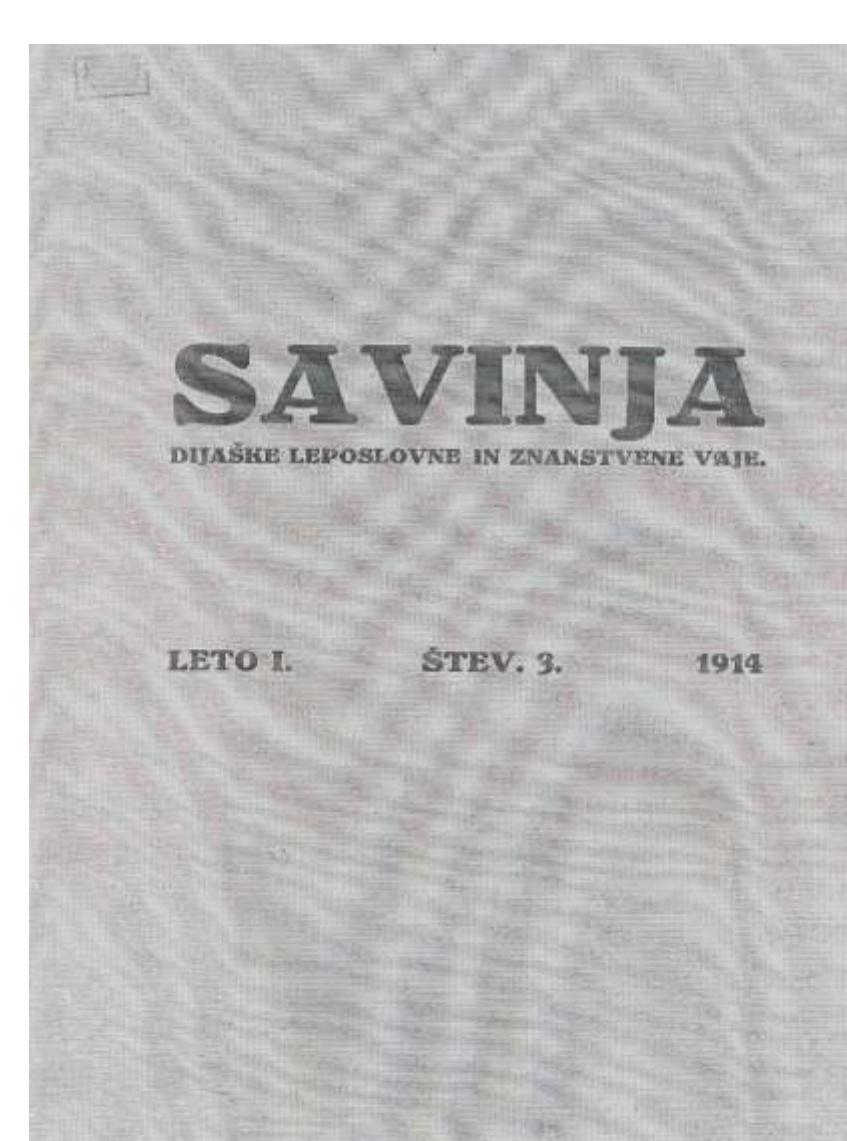
Veliko je objavljel tudi pod razlièimi psevdonimi, marsikaj tudi brez imena, zato Slovenska bibliografija ne zajema vsega njegovega dela.

Šoštanj v zaèetku 20. stoletja, kjer se je rodil in preživel del mladosti Davorin Ravljen. Bil je sin obrtnika-klobuèarja s posestvom, rojstna hiša, ki je sedaj ni veè, pa je stala na desnem bregu reke Pake nasproti usnjarne.

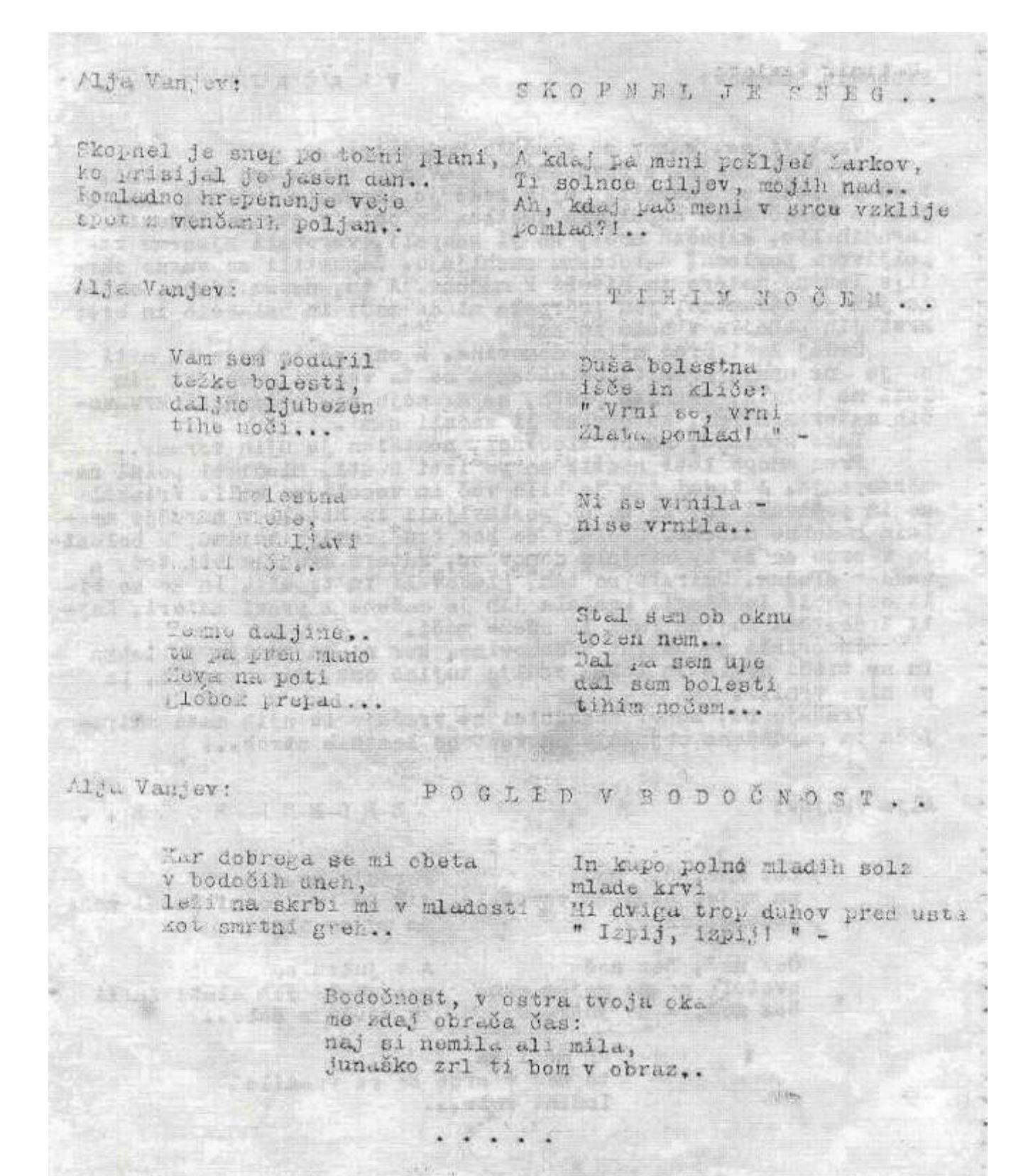

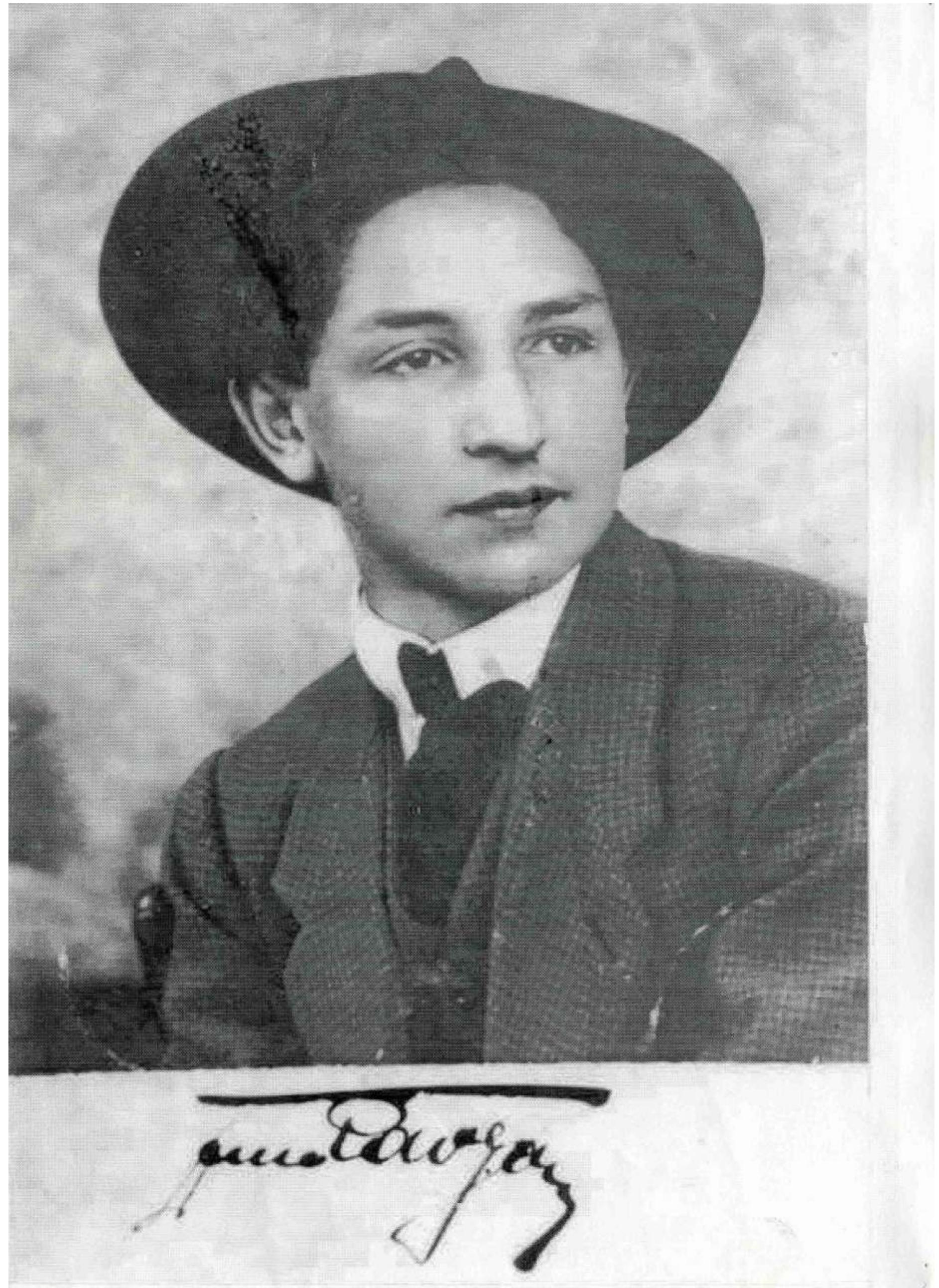
Na fotografiji iz leta 1914 je jedro literarnega kluba Kondor, ki so ga ustanovili celjski gimnazijci, in je izdajalo glasilo Savinja. Petoèolec Davorin Ravljen stoji na desni. Razen njega je iz te skupine z literarno dejavnostjo po gimnazijskem obdobju nadaljeval le mladinski pisatelj in dramatik Fran Roš, ki na fotografiji stoji na levi.

Naslovna celjskega gimnazijskega glasila »leposlovno-znanstvenih vaj« Savinja. V tedaj nemškatarskem Celju je tamkajšnje gimnazije poleg potrebe po literarnem ustvarjanju družila tudi slovenska in jugoslovanska preporodovska zavest. Skupina iz dijaškega literarnega kluba Kondor je v 150 izvodih izdala skupno pet številk Savinje. Prva številka je izšla januarja 1914 na dvanajstih straneh s spremno besedo in pod uredniškim vodstvom tedaj v Celju službujoèega stotnika in pesnika Rudolfa Maistra. Nato je ciklostirani list izhajal s približno meseènimi presledki do julija 1914, ko se je zaèela 1. svetovna vojna.

Ravljenove pesmi v Savinji, ki jih je objavljala s psevdonimoma Alja Vanjev in Mojmir. Èas neposredno pred 1. svetovno vojno ni bil naklonjen svobodnemu izražanju mnenj, zato so avtorji objavljali pod psevdonimi. V duhu tedanjega èasa so si izbrali ruske psevdonime.

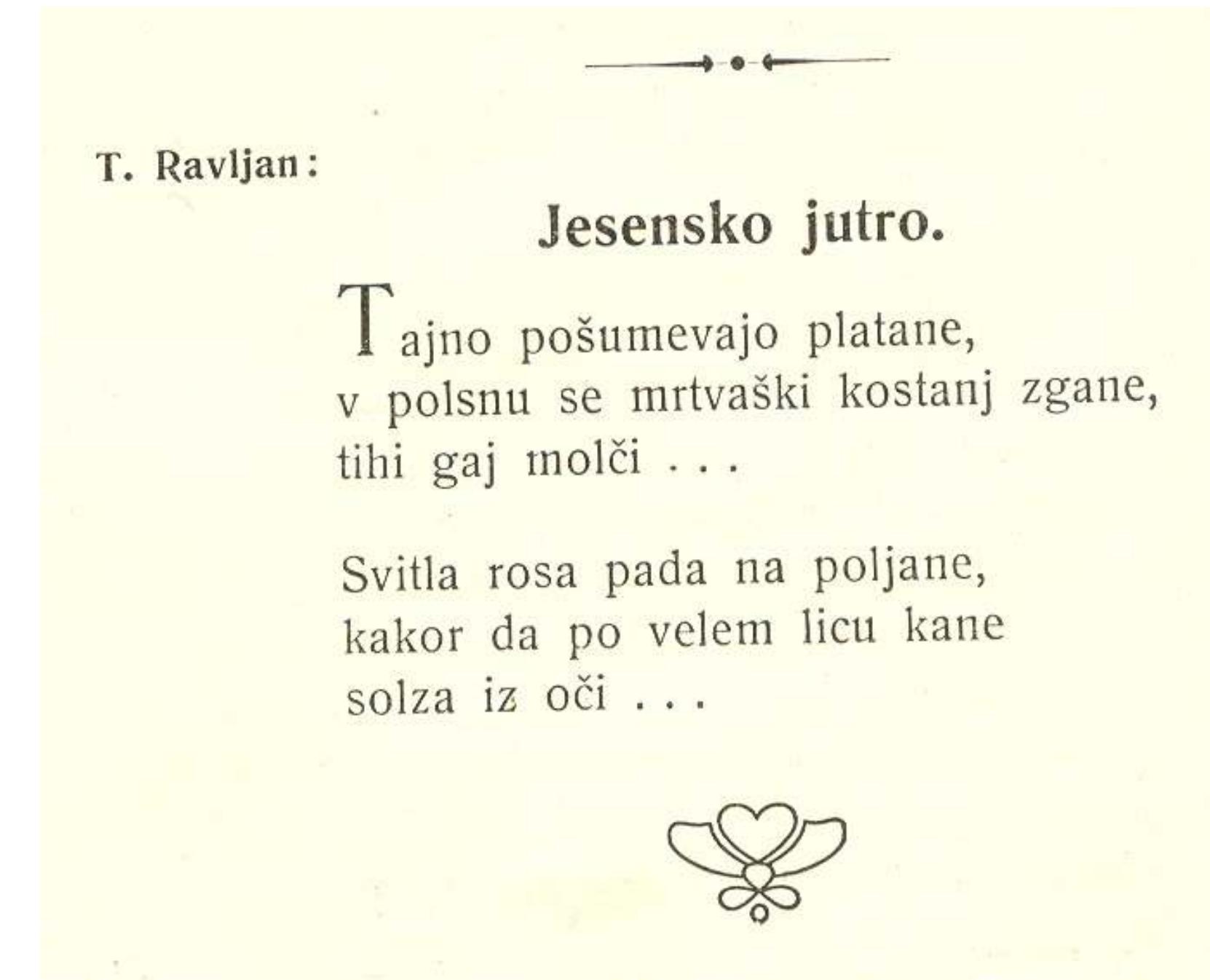
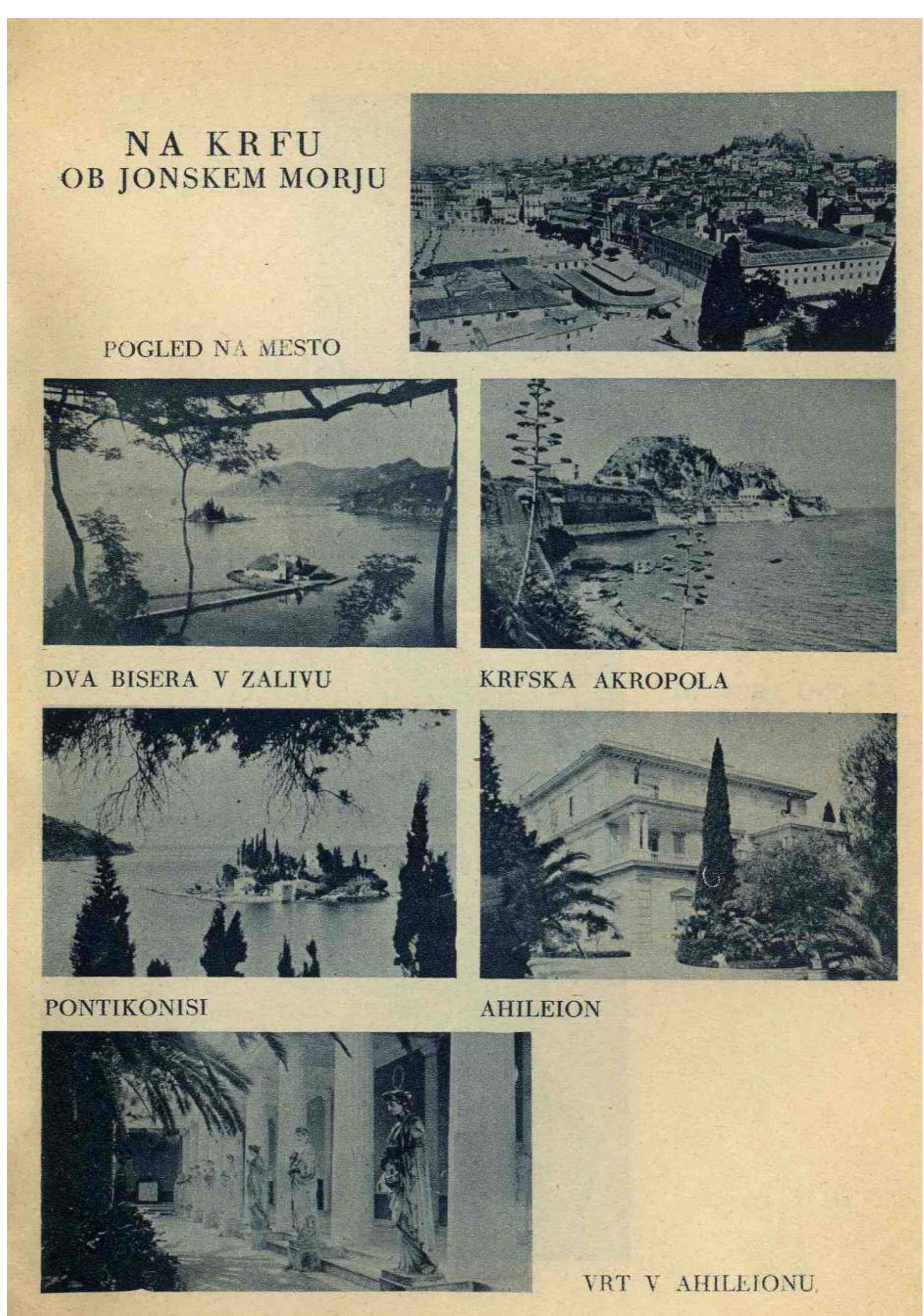

Na fotografiji je Ravljen iz èasa študija na pravni fakulteti v Zagrebu, ki jo je zapustil zaradi denarne stiske po drugem rigorizu leta 1922.

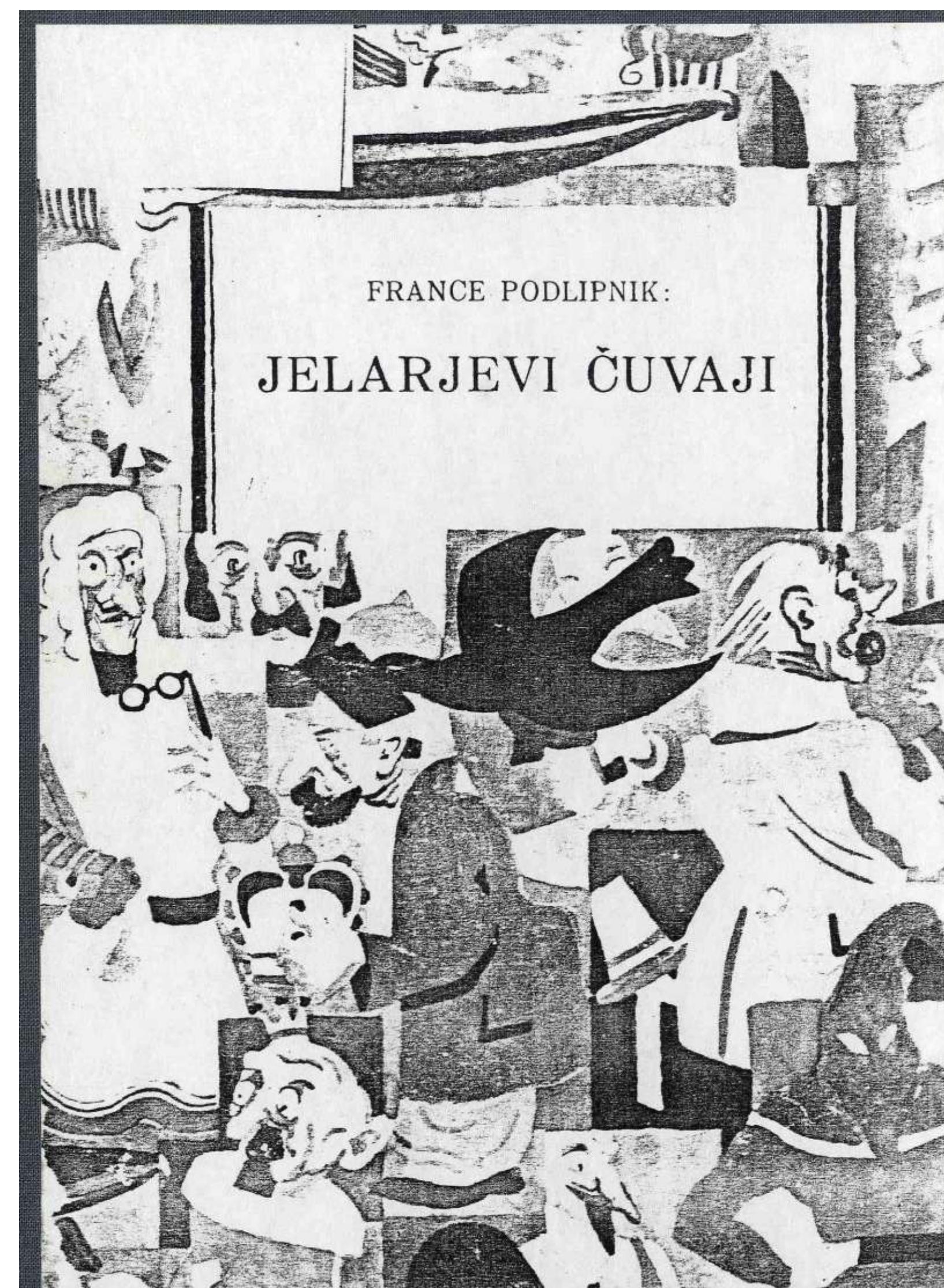

Šoštanj iz èasa Ravljenovega otroštva in zgodb iz povesti Jelarjevi èuvaji.

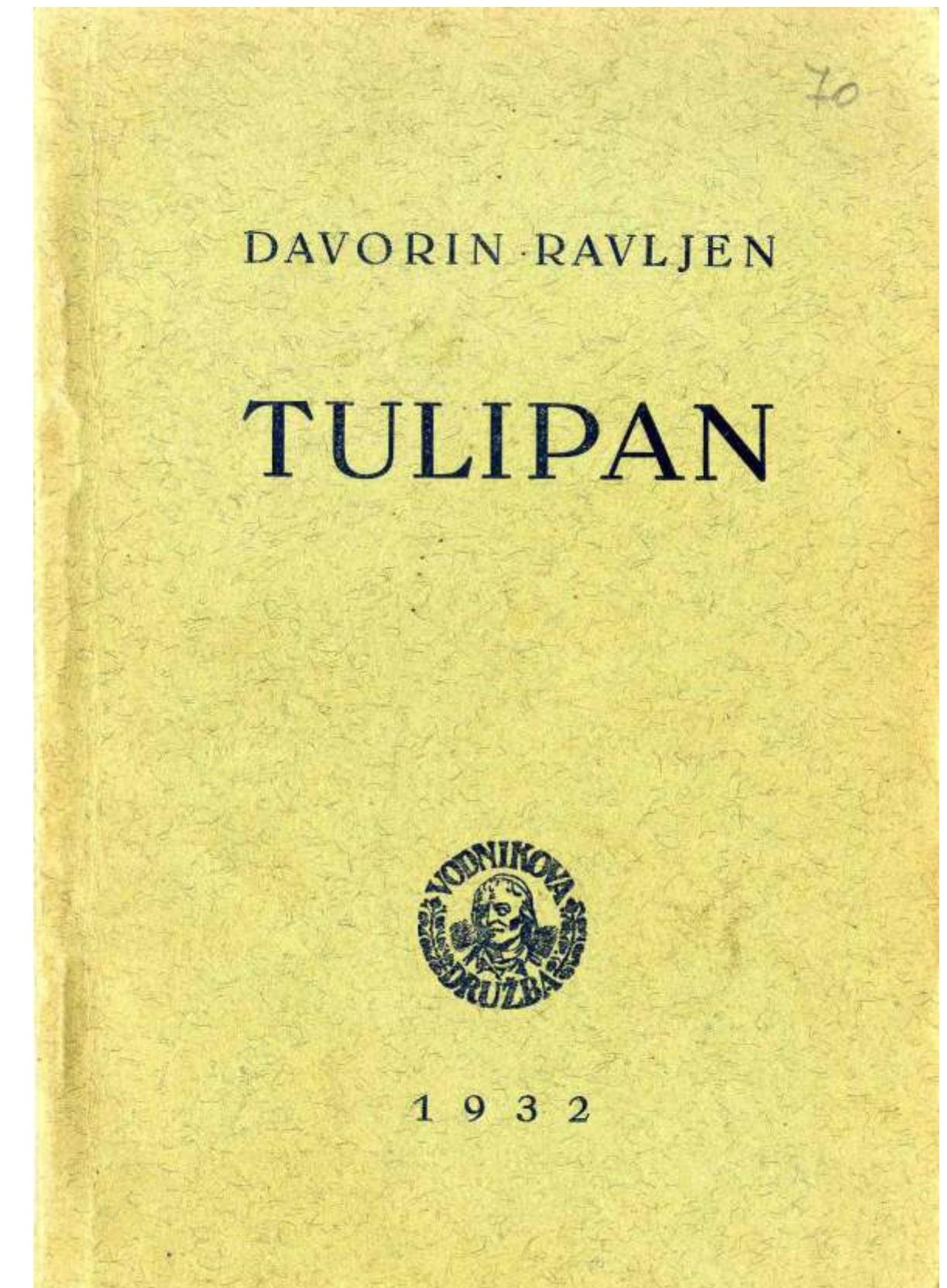
Fotografije iz Ravljenove knjige Pot k mrtvim bataljonom.

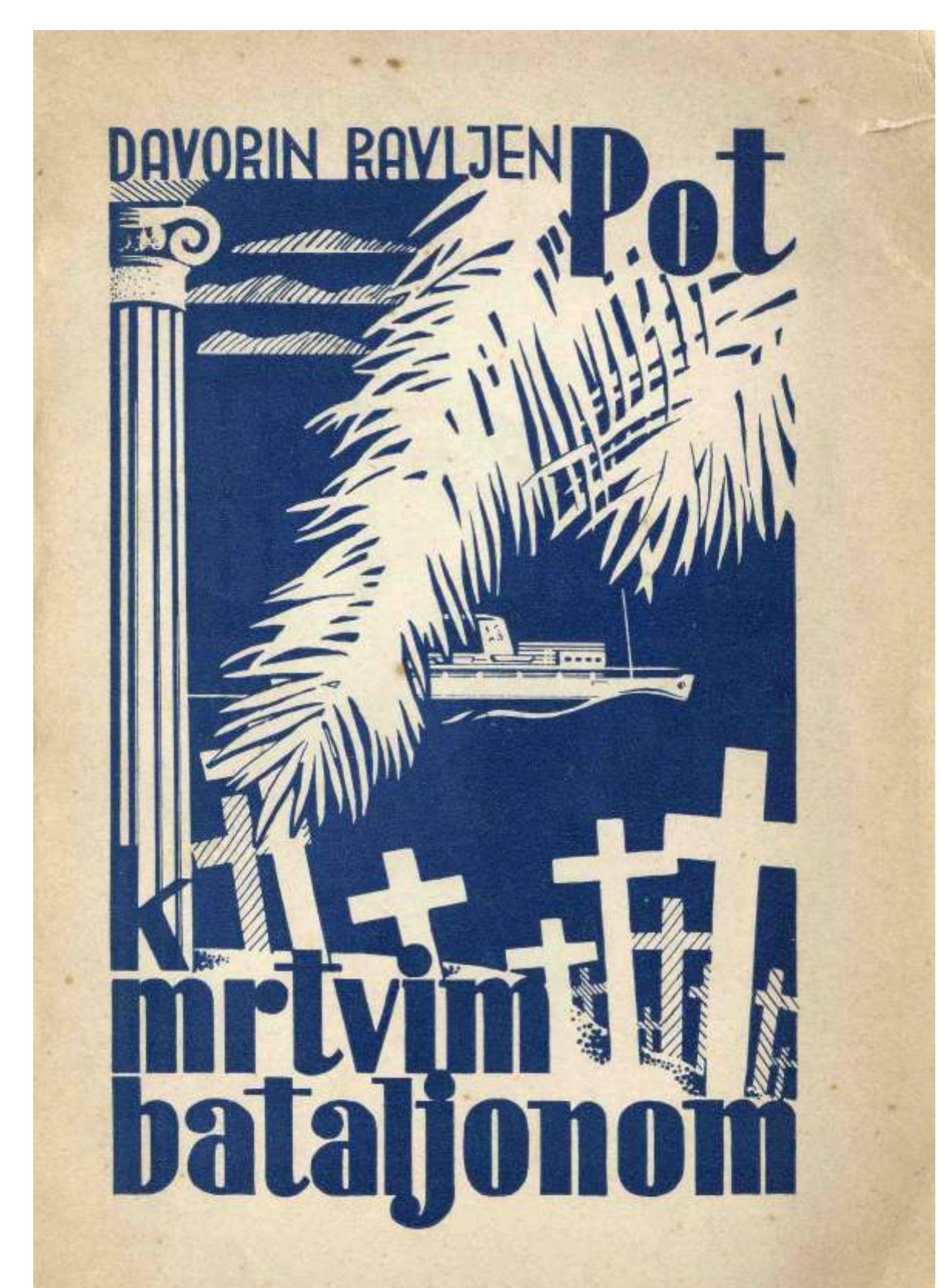
Drobna Ravljenova impresija Jesensko jutro je izšla leta 1916 v Ljubljanskem zvonu.

Mladinska povest Jelarjevi èuvaji (založba konzorcija Jutro, 1933), ki je izšla pod Ravljenovim psevdonimom France Podlipnik, je avtobiografska priča iz let pisateljevega otroštva v Šoštanju. Prizorišče zgodb za mladino je Šoštanj, ki sicer v knjigi ni imenovan, z bližnjo okolico: Paka z jezovi pri usnjarni, grajske razvaline nad trgom s podzemeljskimi rovi ...

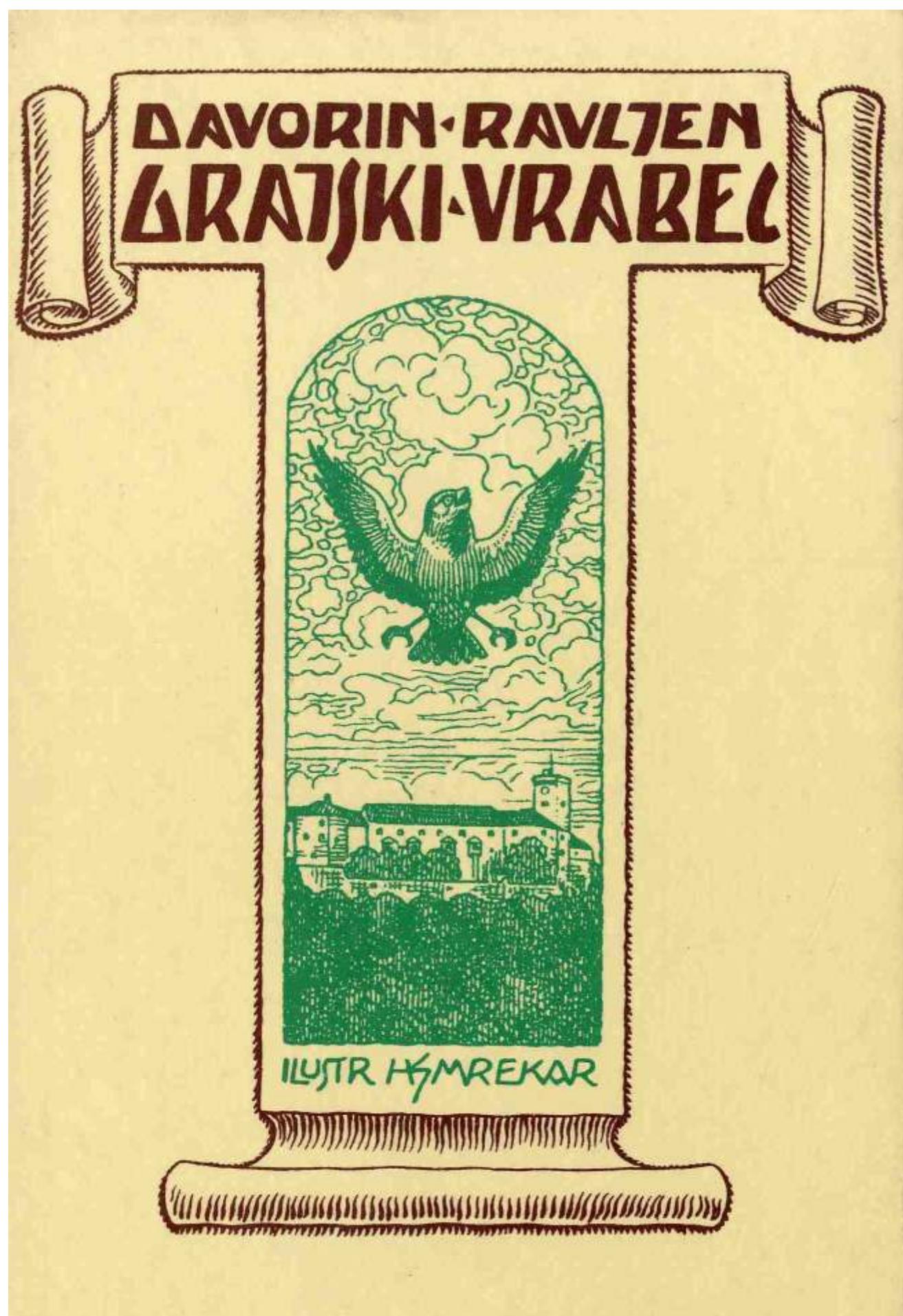
V knjižnem prvencu, Tulipan, ki ga je leta 1932 izdala Vodnikova družba, je Ravljen v obliki reportažno pisane povesti predstavljal življenje med slovenskimi izseljenci v zahodni Evropi. Povest se dogaja med slovenskimi rudarji v Vestfaliji v èasu gospodarske krize ob koncu dvajsetih let prejšnjega stoletja. Pisatelj je bil veèkrat na obisku v tistih krajih, imel je neposredne stike z izseljenci, nekajkrat pa je bil tudi v rudnikih, kjer so delali. V literarni zgodovini velja, da je usodo slovenskih izseljencev v zahodni Evropi literarno obdelal Anton Ingoliè v romanu Kje ste Lamutovi leta 1958. Zanemarjeno pa je dejstvo, da je podobno poèel v Tulipanu desetletja pred njim tudi Ravljen.

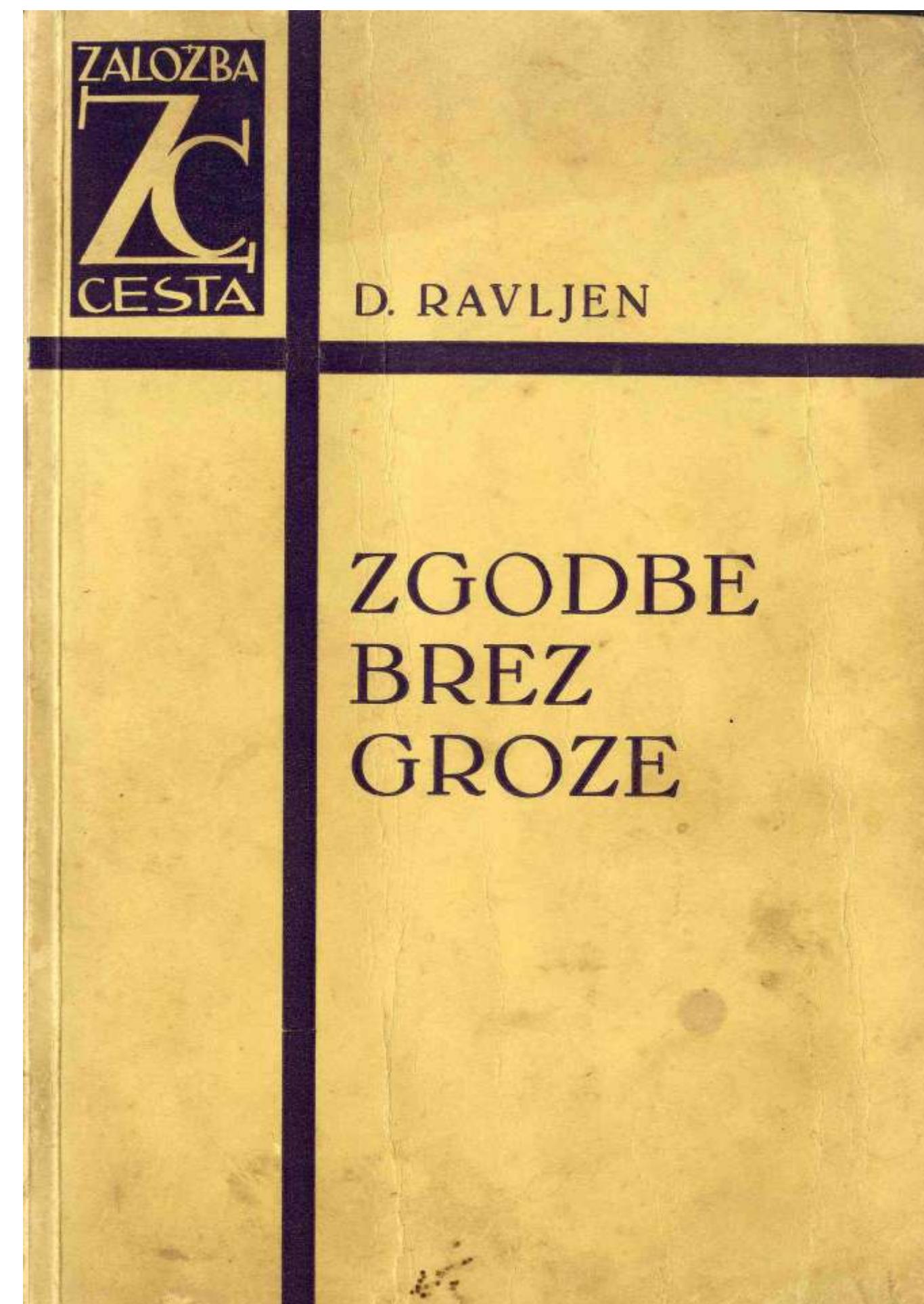
Potopisna knjiga Pot k mrtvim bataljonom (Vodnikova družba 1935) je nastala neposredno iz Ravljenovega novinarskega dela. Kot poroèevalec Jutra je spremjal skupino stotih poslancev in senatorjev iz celotne Jugoslavije, ki so leta 1934 pluli ob jadranski obali vse do Krfa. Na tem grškem otoku so se poklonili spominu na srbske vojake, ki so tukaj leta 1915 množično umirali po umiku èez albanske gore. Z obravnavanjem preteklosti, umetnostnih spomenikov, gospodarstva in še nekaterih znaèilnostih krajev ob jadranski obali se je Ravljen izognil zgolj propagandistiènemu pisanju.

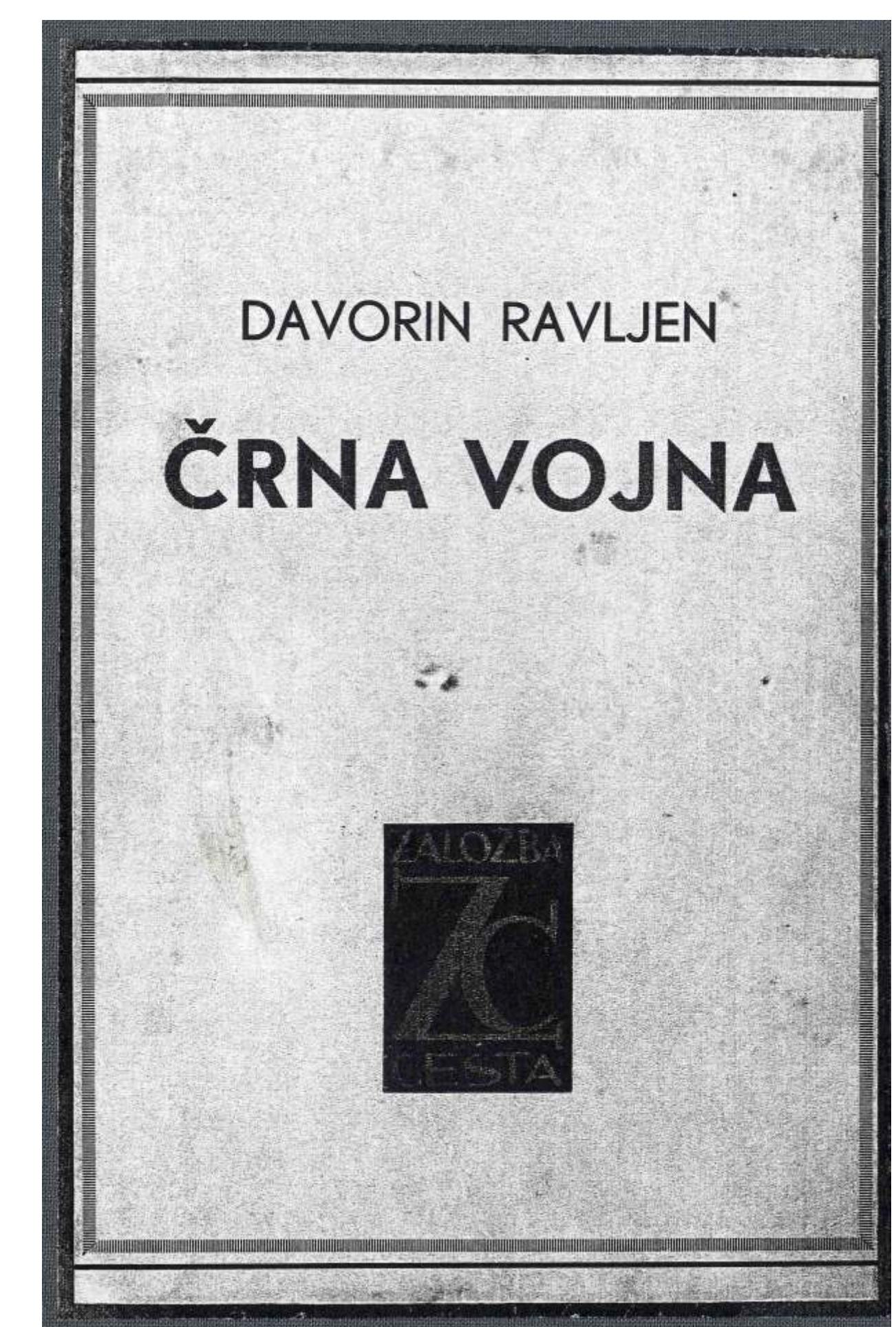
Z mladinsko povestjo Šimej iz Roža (Knjižnica Mladinske matice, 1937) je Ravljen želel mlade seznaniti z usodo koroških Slovencev po plebiscitni izgubi Koroške. Kot je sam povedal, v tej povesti glavnemu junaku ni mogel privoòeti prav niè veselega smeha: »Vidite kako drugod pišejo o Koroški, kako so v cele epopeje raztegnili koroške boje in plebiscit, kako potvarjajo zgodovino, kako nam ugrabljajo zemljo in duše ... Greh je, èe èutimo varni znotraj sedanjih meja, kakor živina v ogradi; a propast bo, èe bo naša mladina v bodoènosti po naši krivdi in lenobi tako malo vedela o rojakih za mejo in daleè enojem; tako malo, kakor ve danes.«

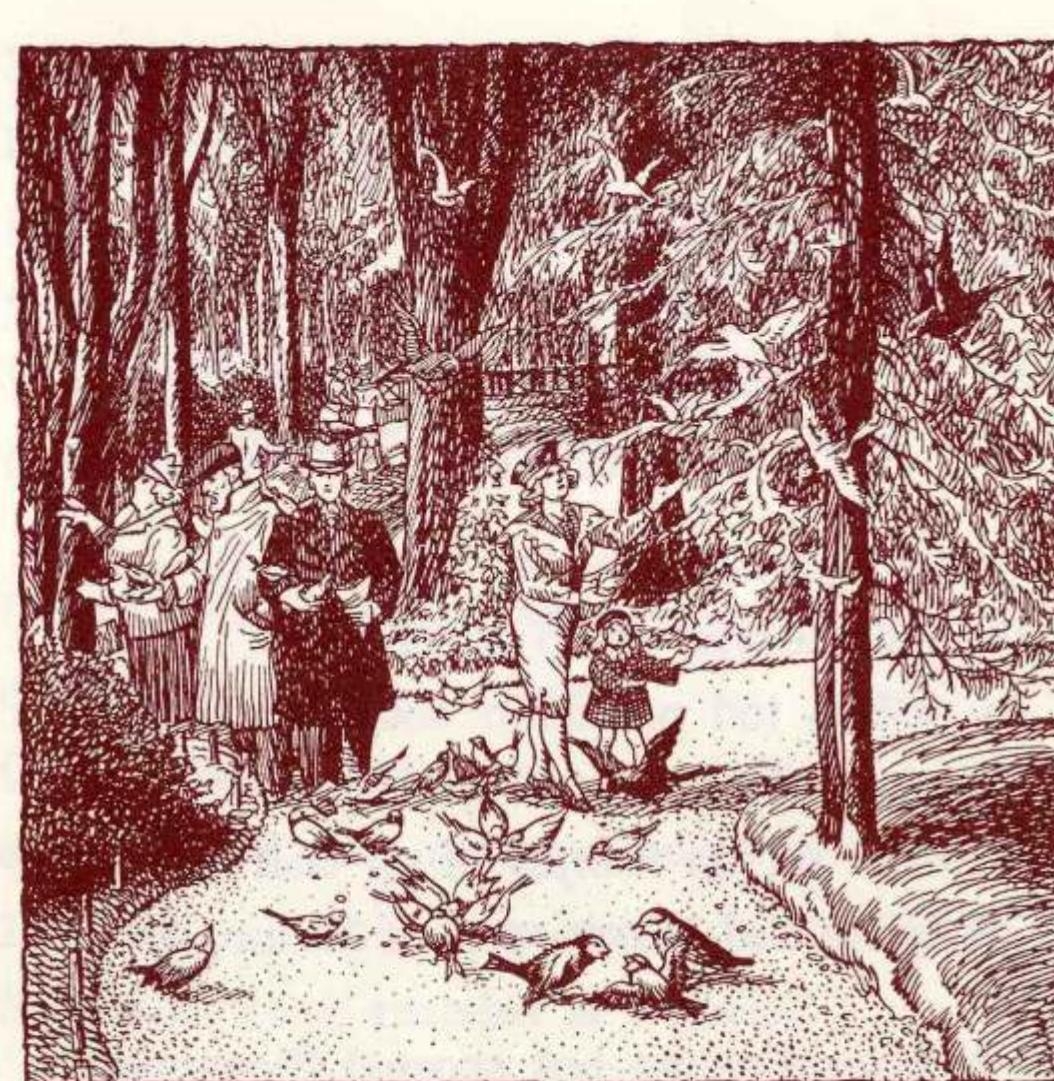
Verzificirana in živahna mladinska povest o zvedavem vrabčku, ki hoče vse videti in doživeti, z naslovom Grajski vrabec je izšla leta 1938 v založbi Mladinska matica. Privlačne ilustracije je narisal Hinko Smrekar, knjižica pa je doživel ponatis leta 1986.

Zbirka novel, anekdot in humoresk, ki je pod naslovom Zgodbe brez groze izšla leta 1937 v založbi Cesta, velja kot bolj šibko Ravljenovo delo. Za zbirko kot celoto velja premalo selektiven izbor in neenotnost zgodb. Prevladujejo anekdote iz počitniškega, uradniškega in študentskega življenja.

Na podlagi Ravljenove osebne izkušnje prve svetovne vojne, ki se jo je še v dijaških letih udeležil kot avstroogrski vojak, je spisal povest Črna vojna (založba Cesta, 1938). Gre za kroniko usod in tragedij vojakov v zaledju, ki med drugim kaže na absurdnost vojne. Del te kronike je tudi upor vojakov v Judenburgu, ki ga je pisatelj obdelal na podlagi pričevanj udeležencev. S tem delom je po nekaterih trditvah Ravljen vplival na Prežihovega Voranca in njegov bistveno bolj odmevni roman Doberdob.

Vesoljno ptičje ljudstvo Tičistana žgolelo je in žvižgalo in pelo. Vsak zase. Vendar brátovčina zbrana živila je svobodno in veselo. Tu ni gladú, morilk, zalezovanja, sèm redko kdaj pokuka mačka, kuna, kanja.

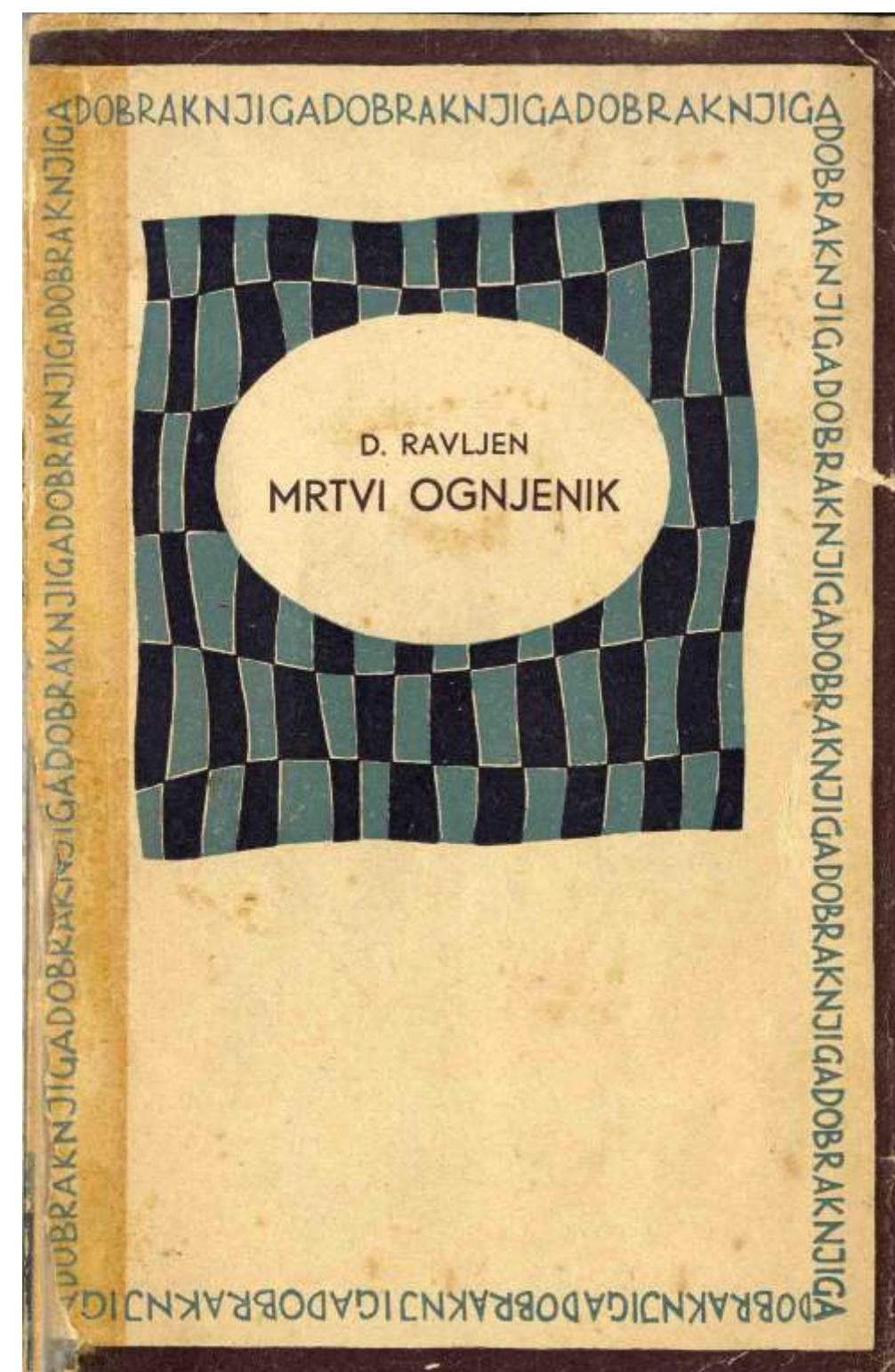
18

Počasi jih je Miha razpoznaval
in oni njega — bil je vendar siv.
Je kakor postopač med njimi taval,
ponižen, toda hud in ujedljiv.
Ob drugih rad je ostri kljunek brusil,
zato pa večkrat sladke je okusil.

Najbolj so ščebetale pač sinice,
na žvižg in pisk so koj ljudem med prsti,
sek! — s trdim kljunom v zrno in v koščice,
tako nazobljejo se vse po vrsti.
V siničke Miha ni nikoli drezal,
ko za odpadki je po tleh oprezal.

Imel je najbolj brgleze na piki —
za lubjem mnogo zrnja skrivajo,
so ščinkovci pohrustarji veliki,
vso drobno druščino odrivajo.
O, Miha jih je zmerjal: „Čiv, svojat!
Požrešnež je še grši kakor tat.“

20 19

Albert Širok: Pomenek z Davorinom Ravljenom

Ne, drugje ga ni moči najti. Moral sem prav v uredništvo. Ali ko sem sedél tam ob njem, sem čutil, da je uredništvo vse prej kot primeren kraj za dalše razgovore. V sosednjih sobah reglajo pisalni stroji, vrata se odpirajo in zapirajo, stranke prihajajo z rokopisi, stavci s krtičnimi odtiski, zdaj pa zdaj zapoje telefon, spodaj pa ti gučijo rotacijski stroji. Imaš občutek, kot da so po vseh stenah napisni: Čas je zlatol! Hiti! Hiti! Hiti! Stavci čakajo! Stroji čakajo! — Vse dela z mrzlično naglostjo. Nad vsemi kraljuje tiran čas.

V to vzdušje zajet, sem sklenil, da bom kratek. Izročil sem Ravljenu pravkar tiskan izvod povesti »Šimej iz Roža« in ga brez vsega uvida napadel z vprašanjem:

»Gospod Ravljen, ali bi mi ne povedali kaj o sebi in svojem delu?«

Narahlo se je nasmehnil:

»Ko težkam na eni strani tole drobno knjižico o Šimnu iz Roža, na drugi pa vaše vprašanje, kdo sem in kaj delam, čutim v sebi naenkrat neuravnovesnost in zadrgo. Zavoljo te nebogljene knjižice! Dobro se spomjam Wassermannove besede: Pripovednik naj bo čim bolj neviden, ono pa, kar pričuje, čim bolj vidno... Seveda nekoliko prevraca smisel citata, ki pa po moje vendar velja tudi za zasebno življenje pripovednika. V ostalem: novinar sem, neznaten, brezpostembeni vojščak, sleherni dan sredi našega majhnega vrveža, stalno in po poklicu na fronti naših dnevnih borb. Da govorim v stilu dobe spomeniških zadev: če se bo kdaj posvetila plošča neznanim piscem, kakor se odkrivajo spomeniki onim neznancem, katerih

Intervju z Davorinom Ravljenom je izšel v reviji Učiteljski tovarš 1937-1938, štev. 13.

kosti so razmetane po pozabljenih bojiščih, se rade volje priključim tej skupini.«

»Skromni ste, o svoji življenjski poti mi boste pa le kaj povedali.«

Davorin Ravljen

»Vse to je seveda daleč od skromnosti. Da se takoj pobaham, povem, da sem gimnazijo študiral v Celju. To ni karsibodi! Cela vrsta veljavnih mož je izšla iz nje. Dr. Kramer, Vladimir Levstik, Anton Novačan. Profesor Oštir je začel v Celju. Pa Janko Kač. To so samo možje peresa. Kje je še plejada drugih, ki jim je in jim še pritiča kakšna pomembnejša vloga v našem javnem življenu. Pripadal sem družbi, ki se je zbirala okrog »Savinje«. Bili so srečni, idealni časi, ko nam je domobranski stotnik Rudolf Maister mojstril in ojstril stihe in prozo, Miloš Stib-

ler pa nam je nudil v Zadružni tiskarni zavetje in vse potrebne priprave. Vem, da sem bil v vsej družbi najmanj zrel, čeprav sem v drugi gimnaziji začel pisati sonete, v četrти pa sodeloval pri »Zvončku«. Najboljši so mrtvi. Srečko Puncar, Arko Videnšek, Franjo Malgaj, Tonček Sivka. Franjo Roš je dobro »Savinje« opisal v »Zvesti četrti«. Vojna nas je razbila, mnogo je uničila. Z univerze v Zagrebu sem l. 1922. prišel naravnost v uredništvo, v Ljubljano. Majceno širših konceptov sem se lotil šele pred nekaj leti, »Tulipan«, »Pot k mrtvim bataljonom«, mladinska povest »Jelarjevi čuvaji«, ki je izšla v ponatisu iz »Mladega Jutra«, raznovrsten leposlovnji dربی — kaj bi o tem! Utresnjeni čas in večni nagon k pisanju, k diktatu, to je vsa moja nadloga.«

»V vaši povesti so tako lepo opisani kraji, šege in navade koroških Slovencev, kot jih more opisati le človek, ki je tam doma.«

»Nisem koroški rojak, marveč iz Šoštanja, iz rodnega kraja bratov Vošnjakov in usnjarskih magnatov Woschnaggov. Znamenit kraj, kakor vidite. Kar se venomer godi na Koroškem, se je godilo do prevrata tudi na naših tleh. Streha, kako to pozabljam! Seveda, ko pa imamo polne roke in polna usta vsega drugega. Dobre štiri ure je od nas do bivše koroške meje. Kot študent sem šel rad pogledat tja gori in na drugo stran. V vojni me je pot pogosto vodila čez koroško zemljo, spoznal sem vrsto koroških ljudi. Kakor posneti s fotografsko kamero se mi vselej vtišnejo v spomin prvi pogledi, prva pomembnejša srečanja. Za primer: Kakor da je bilo lani, pomnemisto božično noč, ko sem šel prvič k polnočnicam. Kot študentek sem obiskal Postojnsko jamo; ni mogče, da se je do danes kaj spremnilo, tako živo jo vidim. Tretji močan vtišim s poti, ko sem se v vojni vozil od Neumarkta na Gornjem Štajerskem vedno

mimo Gospe Svete do Celovca in do Beljaka. Zadnja leta me je nekajkrat spet vodila pot in tam po Koroškem in sem se mogel samo preveriti, da so prvi vtisi ostali sveži kakor padomadno cvetje. Na Grafenauerjevem pogrebu, ko sem bil prvič v Zilji, na robu slovenskega rodu, sem se razgovoril z Ziljanji. Tako se je nabralo vtišov toliko, da sem lani v decembru, prav ob obletnici Grafenauerjeve smrti zdiktiral »Simna«.

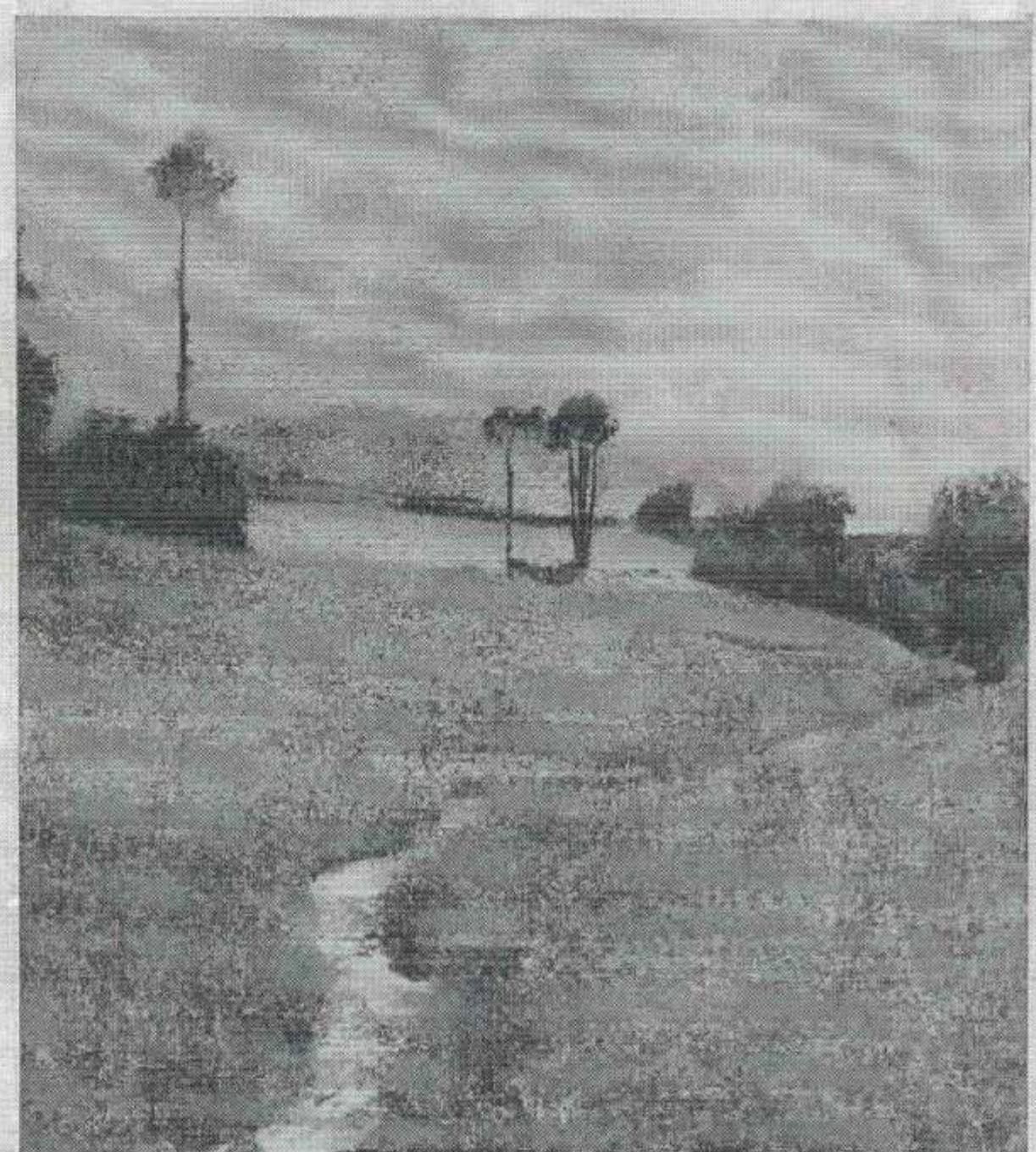
»Ali se vam ne zdi, da je slika, ki ste jo podali v »Simnu« za otroke nekoliko prečkalostna?«

»Vem, kako želi naša mladina več drastične šegavosti, ki jo je že pred dvajsetimi leti odločno zahteval zanjo dr. Ivan Prijatelj v Ljubljanskem zvonu. Toda Simnu iz Roža na vso žalost nisem mogel privoščiti prav nič veselega smeha. Vidite, kako drugod pišejo o Koroški, kako so v cele epopeje raztegnili koroške boje in plebiscit, kako potvarjajo zgodovino, kako nam ugrabljujo zemljo in duše. Mi, najmlajši, najbolj razmesarjeni in najbolj krvaveči pa imamo v Ljubljani toliko strašanskih problemov in osebnih zadev, da se v njih gagajoči utapljam. Greh je, če se čutimo varni znotraj sedanjih meja, kakor živila v ogradi, a prapast bo, če bo naša mladina v bodočnosti — po naši krivdi in lenobi — tako malo ali še manj vedela o rojakah za mejo in daleč na tujem, tako malo, kakor vedenes.«

»Zdaj pa še dve, tri besede o vaših načrtih, sem silih vanj, medtem ko sem se odpravil.«

Stisnil mi je roko in se je nasmehnil. »Načrti? Jih nimam. Načrti so sanje, sanje se z jutrom razblinijo. Takole, ko pride noč, sodruga fantazije, pa vendarle rad razmislim marsikaj, kar se je čez dan umaknilo vredno, je drugi dan na papirju.«

4-5

Naš rod

Leto XIV • 1942/43 - XXI

Po četrststoletnem pesniškem molku se je Ravljen med letoma 1943 in 1944 zadnjikrat kot pesnik pojavit v tiskani besedi s tremi pesmimi v reviji Naš rod. V pesmi Naša fara je neposredno izrazil domotožje po šmihelski, t.j. šoštanjski fari, kar je izpovedal z glasovnim slikanjem zvonenja:

»Tožno iti je drugam / sam, sam sam.«

NAŠA FAR

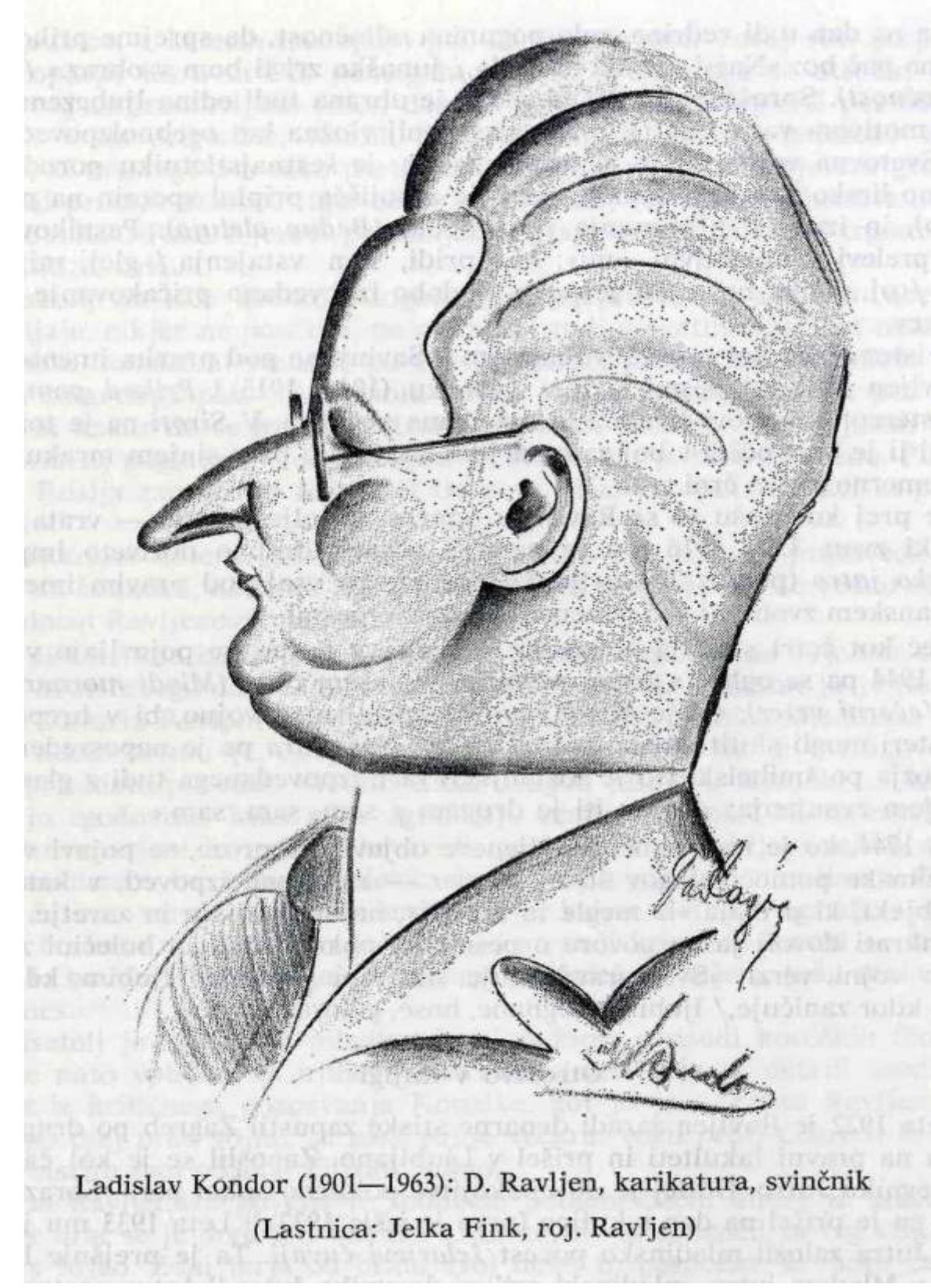
Davorin Ravljen

Stara fara je šmihelska,
velik v cerkvi je patron.
Kadar maša je nedeljska,
se razlega prvi zvon:
od Družmirja do Mozirja,
od Mislinje do Saynje;
od Velenja do Gorenja
in še dalje, vse drugam —
bam, bam, bam...

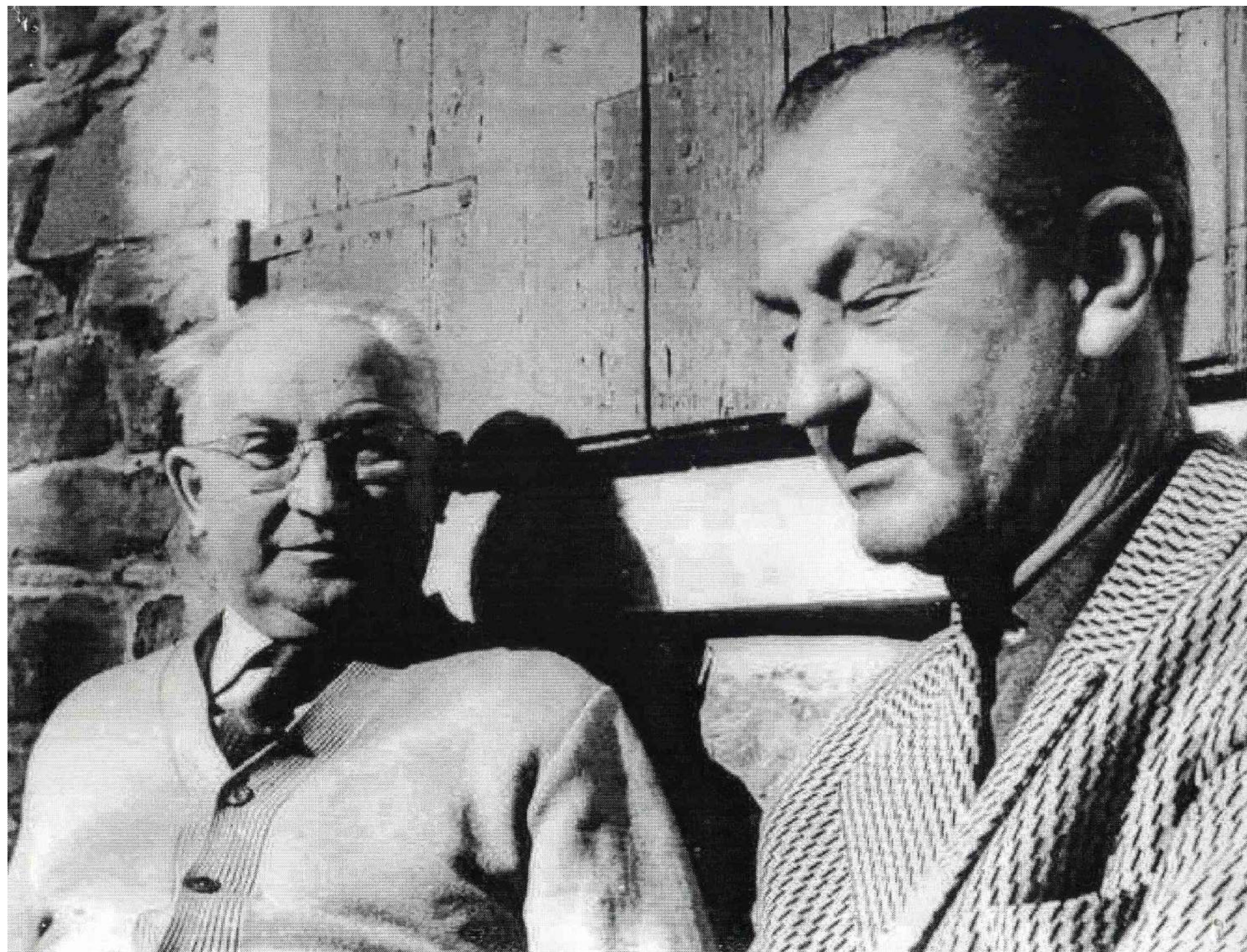
Od Šaleške ni doline
lepše v svetu kje drugod.
Se pokriža, kdor odrine
s srcem žalostnim od tod —
od Družmirja... zdaj že veste,
kod so razpeljane ceste.
Tožno iti je drugám
sam, sam, sam...

78

Kariktatura je bila objavljena
leta 1988 v Celjskem zborniku.

Ladislav Kondor (1901–1963): D. Ravljen, karikatura, svinčnik
(Lastnica: Jelka Fink, roj. Ravljen)

Na sliki je Ravljen nekaj let
pred smrtno v družbi
Cirila Kosmača.

2. stran ★ DELO

DAVORIN RAVLJEN

Spet je posegla smrt v vrste slovenskih novinarjev iz pred vojnimi časov. Včeraj je njegove stanovske tovarise, prijatelje in znance prenesle vest, da je podlegel hudi bolezni novinar, književnik in prevajalec Davorin Ravljen. Vedeli smo sicer, da je bolan in da ga moč po dolgih letih dela zapuščajo, vendar pa je prišla vest o njegovi smrti nepričakovano.

Pokojni se je rodil 7. novembra 1898 v Šoštanju kot sin obrtnika in posestnika. Gimnazijo je končal v Celju, v Zagrebu pa je študiral pravo. Pred vojno je vodil pri takratnem dnevniku Jutro dnevno rubriko, takoj po osvoboditvi leta 1945 pa se je vključil v uredništvo Slovenskega poročevalca, v katerem je delal tri leta, pozneje pa je delal do upokojitve leta 1954 pri Tovarišu. — Ze prej kot gimnazjec, pred prvo svetovno vojno, se je začel učesarjati z novinarstvom in publicistiko, kmalu potem pa tudi s prevodi. Njegova izvirna dela in prevodi so izhajali v revijah, tehnikah, dnevnikih, koledarjih in obzornih kulturi posvečeno življenje.

Punčke nekdaj in danes

Kaj bi mlađina brez igranja — kako bi deček ali lutke! Punčka je bila deklečenje že v davnih stoljetjih najljubša igrača in bo to ostala, ko bodo prisl za nami novi in novi rodovi. Raziskovalci so dognali, da je že v davnem zgodovinski dobi imela punčka v otroškem življenju pravisto veljavno kakor dandanski. Nai bi bila se tako preprosta, iz lesa ali iz kosti rezljana, je vendarle mala matrica skrbeli za njo z istim ljubeznijo, s kakršno clanes polagate v zibelki in ujekate te umetno izdelane in kar po modi napravljene punčke...

67

V srednjem veku je bila punčka posebno priljubljena pri deklečih. V 15. stoletju so se načeli po velikih mestih obrtniki, ki so prodajali le punčke in druge igračke. Najrajuš so izdelovali lesenopunkčke, gibljivimi rokami in nožčami, pa tudi glinaste punčke so znali bogati krasiti s oblike in različnimi nakitom. Iz tega se je naslednja stoletja razvila industrija otroških igralk, še prav posebno najrazličnejših punčk. Iz Norimberka na Nemškem so, karor je v knjigah izpričano, že leta 1566 poslužili veliko mnogo punčk v Benetke, kjer so jih pridno kupovali. Iz Benetk so še potem punčke dalce po deželi in čez morje.

Od teh časov do današnjih dni so punčke ostale zanesljive priče vsakokratne mode. Do vseh podrobnosti so znali in znajo izdelovati punčke, zatretati najrazličnejšim modernim okusom mamic in hečrk. Od 16. do 20. stoletja so punčke pravljate dame, običejne veselj po najnovišem krovu. Izdelovanje punčk se je v tku časa seveda spremeno. Zlasti se menjata snov, iz katere so punčke narejene. Najstarejša, najbolj zanesljiva in najbolj preprosta snov je les, katerega pa so kmalu nadomestili z drugimi snovmi, ki se dajo se vse lepše oblikovati. Lesena glavica iz prejšnjih stoletij se je moral umakniti glavici iz voska, gline ali celo iz alabasta. Sredji pretokoga stoletja so začeli punčkama nadeljati glavice iz porcelana. Seveda je vsaka punčka najbolj ljubka po svoji glavici: po rdečih lichenih, po živahnih očeh in mehkih laskih. Dandanje izdelujejo punčke iz čisto posebne snovi in jih dajojo najrazličnejše podobe. Punčke imajo ne samo gibljive roke in nožice, gibljivo glavo in očesa, ki zaspijo, danasne punčke se značijo tudi jekati in kljepeti svojo mamo. Običejno so po modi ali pa tako kaker v različnih pravljicah. So velike in majhne, cenene in dragocene. Kakor koli — naj je punčka kupljena za drag denar in trgovini, naj jo je princepel Miklavž ali Božiček, ali pa si jo je ubožno deklečeta same skrilo iz turskičnega storža in iz bornih cezum — vsaka punčka je svoji mamicai najdražja. In tako je prav.

Emanuel Kotman
V NOĆI
Kadar tiči mesec
iznad gozdov uside,
mečki gorski večer
čež poljane pride.
Ob poloku mračnem
pozno se ustavi —
tam kot sveti plamen
cvete v rozi travni.
dolina gozdna roža ...
Mečki pojgra
z njenimi se lisii,
mečki z njo kramila.
Ač, noči pa veter
kje v samotaž spi,
roža sama, potok
točen v noč fiti.

68